

Kerülő Judit: Recenzió helyett – Szubjektív és elfogult vélemény a Ferge Zsuzsával készült interjúkötetről

Elöljáróban le szeretném szögezni, az általam leírt vélemény szubjektív, elfogult és érzelmeiktől nem mentes, ezek miatt semmiképpen nem tekinthető recenziónak. Mert hogyan is lehet elfogulatlan ezzel a könyvvel egy olyan olvasó, akinek a szerző csoporttársa volt, az interjúalany pedig tanára, példaképe, mind a mai napig segítője, és akinek valójában köszönheti a tudományos pályán való elindulását.

Már az is sokat elárul Ferge Zsuzsáról, ahogy a valamikori tanítványok jelezték, tudatták a potenciális érdeklődőkkel, megjelent egy interjúkötet Zsuzsáról. Ennyi, hogy Zsuzsáról. Nem kellett hozzátenni, hogy Ferge Zsuzsáról, a MTA akadémikusáról, az Európa Akadémia tagjáról, az Edinburghi Egyetem díszdoktoráról. A hírt a leglátogatottabb közösségi portálra rakta fel valaki, és rövid időn belül tömegesen érkeztek a kommentek, gratulációk, tetszésnyilvánítások. Felsőoktatásban dolgozó oktatóként tudom, kevés annál szebb érzés van, mint amikor az egykori tanítványok nyilvánítanak jó véleményt volt tanárukról. Már ez is jelzi, hogy nem egy átlagos egyetemi tanárról készült könyvről van szó. Ferge Zsuzsa erről a következőket írja: „*Hadd ne minősítsem a kutatói vagy a tanári munkámat... Hálából is, meg büszkeségből is hadd meséljem el, hogy a 80. születésnapomra egy könyvvel leptek meg »Köszönő, köszöntő« címmel. Egykori kollégák, rengeteg tanítvány emlékeznek ebben, hogy mi minden voltam...*”

Amikor valamikor a kilencvenes évek elején, a rendszerváltás időszakában elkezdtem tanulmányaimat az ELTE szociológia szakán, újszerű oktatásban volt részem. Az újszerűséget elsősorban az a kollegiális kapcsolat jelentette, ami akkor – legalábbis számomra – teljesen szokatlan volt még a magyar felsőoktatásban. Az, hogy a hallgató ugyanolyan jogon mond, mondhat véleményt, mint az oktató, lehetnek érvei, ellenérvei akár az előadásokon, szemináriumokon. A tanárokkal beszélgetni szabad, lehet az előadásokon kívül is, sőt el is várják, kíváncsiak az álláspontunkra. „*Remek tanárok, remek évfolyamtársak, parázs viták és ami a legfontosabb: szabad gondolatok.*” Jellemezte ezt a korszakot a kötetben egykori csoporttársam, az interjú készítője, Weiler Katalin. Ezt a szemléletet pedig, akkor még csak sejtettem, most már tudom és ebből a könyvből vált számomra egyértelművé, hogy Ferge Zsuzsának köszönhattük. Ugyanez az érdeklődő, a kötet szerzőjének, az interjú készítőjének a véleményére folyamatosan kíváncsi attitűd erősödik meg az olvasóban a könyvben leírtak alapján. De ez az interjúkötet megerősített abban is, amit az ELTE-n tanítottak nekünk,

nevezetesen az egyéni élettörténetek a leghitelesebb forrásai a társadalmi változásoknak. Hisz az átélt élmények emberi közelségbe hozzák a történelemkönyvek lapjain olvasott száraz tényeket, és pontosan mutatják a tankönyvekből gyakran kimaradt hatásokat és következményeket.

Azt gondolom, nem kell bizonyítani a 20. század bonyolultságát. Érthető, ha a társadalomhoz értő szakember véleményére kíváncsiak vagyunk, már ez is sokunkat olvasásra ösztönöz. Hogyan látja a nagy társadalmi változásokat a tudós ember, milyen magyarázatokkal szolgál azokra a történésekre, amelyeket a hozzá nem értő a véletlennek, a véletleneknek tulajdonít. Ha „csak” az lett volna a könyv célja, hogy megismertesse az olvasót a neves szakember, Ferge Zsuzsa a 20. századról és a rendszerváltás óta eltelt időszakának hazai eseményekről vallott nézeteivel, várakozásaival, aggályaival, félelmeivel, már akkor is népszerű, keresett mű lehetett volna. Ehhez még adjuk hozzá azt a Ferge Zsuzsától teljesen idegen és szokatlan dolgot, hogy családja és a saját élete történésein keresztül meséli, értelmezi ezeket az évtizedeket. Azért használom azt a kifejezést, hogy meséli, mert a mesék legtöbbször múltban játszódó eseményeket mond el, gyakran valószínűtlen elemekkel tarkítva, úgy, hogy bennük a csoda természetes dolog. Mi az, ha nem csoda, hogy ennyi, a 20. századra jellemző családi és egyéni tragédia után is így fogalmaz.

„Hogy mit tennék, ha újrakezdhetném. Válaszom nincs, legfeljebb annyi, hogy nem szeretném újrakezdeni. Minden bajjal együtt szép, jó, szerencsés életem volt. Remélem, kevesebbet ártottam, mint amennyit használtam. Harmóniát kerestem és ezt a személyes életemben gyakran megtaláltam.”

Ismert emberek életére kíváncsi az olvasó. Vajon milyen volt a gyerekkoruk, átlagosak vagy csodagyerekek voltak, minek tulajdonítható sikerük, és keresik, várják a receptet arra, hogyan lesz, lehet valaki népszerű, elismert szakember. Azt hiszem, aki végigolvassa ezt a könyvet, megkapja, megismerheti a receptet. A folyamatos, kitartó munka, szakmai igényesség, és ahogy Zsuzsa fogalmaz, „...az emberi kapcsolatok sokrétűsége, sokszínű tartalma és főként a szeretet”.

A piaci társadalmak nem tűrik, nem jutalmazták a szerénységet, ezért ma már aligha jellemző, aligha találkozhatunk annak nyomaival is. Ferge Zsuzsa erre is ráció. Hisz olyan tisztelet és szerénység árad a kötetből, amit kevesen tudnak ennyire hitelesen és értően megfogalmazni.

Végül néhány tanácsot fogadjon el tőlem, kedves Olvasó! Ajánlom először végigolvasni a kötetet, hisz úgysem tudja majd letenni. Én magam csak bele szerettem volna lapozni, ismerkedni a kötetel, mert akkor is sürgős, a határidőt már jócskán túlhaladott és be nem

fejezett munkám lett volna, de az olvasás közben én mindenről elfelejtkeztem. Aztán néhány hét múlva, már konkrét fejezetet kerestem. Érdeemes újra- és újraolvasni, hisz minden olvasással újabb dolgokat fedezhetünk fel, és így váltak még érdekesebbé például a rétegződéskutatás eredményei. Bevallom, a könyv elolvasása óta másként tanítom a Ferge-féle modellt, a munkajellegcsoportokat. De számtalan olyan kutatásra is felhívta a figyelmem, amit korábban nem ismertem. Ilyenek voltak például a hetvenes évek eleji pedagóguskutatások vagy az osztályok összetétele és a tanulmányi eredmények közötti összefüggést megfogalmazó szintén ez időből származó tanulmányok.

Biztos vagyok abban is, hogy mindenki megtalálja a kötetben azt a fejezetet, amely őt a legjobban érdekli.

A könyv – nem véletlenül – a „**Nem cserélek elveket**” – **Életút-beszélgetések** címet kapta. A beszélgetéseket egykori tanítvány, később szociális szakember és pedagógus, Weiler Katalin készítette. A kötet szerkesztésében Agárdi Péter és Ferge Anna működött közre. A könyv a Noran Libro Kiadó gondozásában 2016-ban jelent meg, és a szociális szakma művelői, társadalommal foglalkozó szakemberek, volt tanítványok körében szinte azonnal népszerűvé és beszélgetések apropójává vált.

Kívánok a kötethez jó tanulást, értő beszélgető- és vitapartnereket!